

VESTUL ROMÂNIEI

Ziar independent Românesc în Oradea-Mare.

REDACȚIA și ADMINISTRAȚIA :
Strada Francisc Beák No. 2.
Telefon 10-02.

Director-Fondator : ȘTEFAN MĂRCUȘ

ABONAMENTE:

Ca ziar săptămânal :
Pe un an 100 Lei
Pe un jumătate an 50 Lei

Cazul Emil Vaiszlovich

— O atitudine caracteristică —

În numărul trecut ne-am ocupat, la informații, de cazul proprietarului Hotelului „Park”. Sfidător, arogant brutal acest Vaiszlovich areușit, chiar de la începutul erei românești, să-și atragă disprețul vizitatorilor, atât a celor români cât și însuși a evreilor și ungarilor. După conflictele pe care le-a avut cu unii ofițeri ai armatei noastre, ne aducem aminte că a fost bătut în propriul său hotel de un ungar.

Ultimul scandal, când a ridicat pumnul asupra căp. Petrescu l-a adus pentru a doua oară în fața autorităților militare. Dar nu aceasta este latronia pe care voim s'o subliniem. Consiliul de Război își va face conștiința datorită. Ceea ce ne interesează în cazul Vaiszlovich este un alt punct. Este șovinismul sfidător, nu în favoarea Palestinei, ci în aceea a țării pogromurilor și a lui „numerus clausus”, a regentului Horthy. După rabinul Keskeméti care spunea că mai repede se poate despărți sufletul de corp decât un evreu ungar de limba maghiară, iată

al doilea, un evreu cu un cartier de proprietăți în România-Mare și cu o avere enormă care se leapădă de religia și origina sa mozaică pentru naționalitatea maghiară; căci d. Vaiszlovich a declarat la Consiliul de război că el e ungar și în caz când religia și origina e o stavilă pentru a fi ungar el se leapădă de ele numai și numai pentru a rămâne ungar.

Nu vrem să generalizăm că toți evreii ar avea aceleași sentimente. În tot cazul însă, manifestările unora pot avea repercursiuni asupra tuturor. Și așa vedem zilnic prin gazetele lor pagini întregi cu titluri și subtitluri enorme, relatând în mod tendențios și exagerat fel de fel de „mişcări antisemite” și „fasciste-antisemite” dela noi. N'ar fi bine să nu toarne undelēm pe foc prin esirile ala Keskeméty și Vaiszlovich sau dacă acești impulsivi, ca să nu le spunem isterici, au asemenea esiri, n'ar fi bine ca evreimea conștientă să se desolidarizeze?

Punerea pietrei fundamentale a Catedralei din Cluj

Punerea pietrei fundamentale a Catedralei ortodoxe din Cluj s'a făcut cu un fast deosebit. Au asistat la această solemnitate A. S. R. Principele Carol, Primul ministru I. I. C. Brătianu, miniștrii Tr. Moșoiu, C. Banu, Cosma, J. Th. Florescu, Mitropolitul primat Cristea, Mitropolitul Moldovei Pimen, mitropolitul Bălan al Ardealului, și mai mulți episcopi în frunte cu episcopul Orăzilor P. S. S. Clorogariu. După serviciul divin unde a vorbit și Episcopul P. S. S. Clorogariu toată asistența s'a dus la locul din fața Teatrului unde câteva zeci de mii de cetățeni erau adunați. Aci s'a iscălit actul de fondare și apoi s'a zidit în temelie. Din seria frumoaselor discursuri cari s'au rostit dăm, din lipsa de spațiu, pe acela al A. S. R. Principei Moștenitor, în care cetitorii pot afla mult tălc:

Cuvântarea

A. S. R. Principele Moștenitor Carol.

„Mare ești Doamne, minunate sunt făpturile tale”, — iată vorbele pe care le cred cele mai potrivite pentru a caracteriza serbarea de azi, deoarece azi vedem visul strămoșesc îndeplinit, un vis de mai bine de patru sute de ani.

Prin clădirea bisericii episcopale din Cluj, nu trebuie — cred eu — să vedem numai o clădire bisericască, ci, mai presus de toate, trebuie să vedem un simbol, simbol curat românesc.

Precum în vremurile strămoșești, când voievozii noștri însemnau prin pietrele bisericilor labânzile mari asupra dușmanilor, așa și noi românii de azi, prin biserica aceasta însem-

năm punctul final al victoriei noastre, — un punct înălțător de inimi.

Intemeind azi o biserică, — arătăm că misiunea României e o misiune de pace, căci cine intemeiază o biserică nu poate avea alt gând decât gândul aceluia care a intemeiat credința noastră.

Biserica este chemată să propovăduiască pacea și buna înțelegere între frați. Cred că aceste sentimente sunt sentimentele oricărui român conștient de ziua de azi.

Și acum când ridicăm rugăciuni către Domnul, să privim în biserică ce se va clădi aci, un simbol de unitate al tuturor românilor.

(Urale nesfârșite au întrerupt în dese rânduri cuvântarea A. S. R.)

Cronica săptămânii.

Chestia agrară — pădurile — lemnele

Cutrerând satele noastre, fie pentru propagandă culturală, fie pentru a-i face pe săteni să-și facă cooperative, școli, bănci populare și să le vorbești de vite sau de alte chestiuni, săteanul la finea finelor te scoate cu discuția la ... reforma agrară.

Ce poate fi mai natural, decât plânsurile. Ba că lotul e prea mic, ba că la împroprietărire au rămas pe delături mulți îndreptății, ba că pământurile rămase se dau străinilor (străini în adevăratul înțeles al cuvântului) desconsiderându-se poziția referitoare la obștii.

Unul dintre domnii competenți îmi spunea că nu crede ca sătenii noștri să fie în stare a plăti statului pentru un jugăr cad. câte 1 q de grâu.

Ei, eu cred contrarul. Tot așa poate să dea țaranul cum dă și d. e.

Un complot contra miniștrilor

— Vinovalii mărturisesc —

Comunicatul Ministerului de Interne.

„Un complot cu scop de a asasina mai mulți miniștri a fost descoperit în seara zilei de 8 Octombrie.

Vinovalii, printre cari se găsește Zelea Codreanu fiul și Moța, au fost arestați și au făcut mărturisiri. Instrucția continuă.”

Unele ziare au scris că complotul a fost organizat de studenți în legătură cu fasciștii, și că s'au făcut descinderi la sediul F. N. R. unde s'au și făcut unele arestări. D. Valer Spătar, secretarul general al F. N. R. și G. Micu, s'au prezentat la redacția ziarului „Universul”, din București și a declarat că nu s'a făcut nici o descindere la F. N. R. și că n'a fost arestat nimeni dintre fasciști.

Descinderea s'a făcut în Str. 13 Septembrie No. 14 la sediul Ligii „Apărarea Națională”.

Comercianții din Oradea-Mare condamnați

Serviciul contravențiilor din Prefectura poliției Oradea-Mare prin judecătoria polițienească a condamnat pe următorii contravenienți:

Robbath Carol, proprietarul cabaretului „Bomboniere” la o amendă de 1000 lei pentru nerespectarea orei de închidere.

Dna Simon Iuliu la 100 lei fiindcă a cumpărat alimente pe stradă oprind astfel ca vânzătorii să-și ducă marfa în piață unde se exercită controlul prețurilor și a calităților.

Birjarul Klein Ernest, la 2 zile închisoare și 600 lei amendă fiindcă n'a vrut să oprească birja la somația sergentului de serviciu.

Alexandru Klein, proprietarul cafenelei „Korso” la 400 lei pentru murdărie.

Măcelarii Neumann și Iosif Sipos, la câte 500 lei amendă fiindcă unul n'a acoperit carnea și celălalt fiindcă finea carnea în loc murdar. Publicul orașului nostru a primit cu satisfacție aceste amenzi acordate contravenienților.

Oare când vor începe organele noastre administrative raziile pe la restaurantele cafenele și magazii contra speculei?

Și asigurăm noi că vor găsi lucruri interesante și că amenzi aplicate le va mai înfrâna întrucât-va pofta de a jupui lumea.

Dela Consiliul orașului

— Chestia firmelor. — Se asfeltează Piața mare. — Urcarea electricității cu 20%.

Ieri s'a ținut o ședință săptămânală a consiliului orașeneș prezidată de d. primar C. Bucico. D. Dr. Sós a ridicat chestia firmelor scrise în limbă străină. Spune că ministerul de interne nu a aprobat impozitul de 6000 lei asupra acestor firme. S'a dispus de Minister o taxă de 2500 lei numai asupra firmelor scrise în trei limbi.

D. Inginer al orașului Kőszeghy a supus consiliului trei oferte a trei întreprinderi pentru asfaltarea pieței mari. Oferta cea mai avantajoasă a fost a firmei „Bitumen” care se angajează să înceapă lucrările în trei zile. Suma necesară pentru asfaltare este de 899.000 lei. Această ofertă a acceptat-o consiliul orașeneș și a înaintat-o consiliului superior tehnic.

S'a hotărât apoi ca să se oprească construirea depozitului de benzină a d-lui Sandor Mihai din str. Gojdu pentru care se acordă concesiune.

S'a aprobat apoi ca începând cu 1 Noembrie să se urce prețul luminii electrice cu 20%. Aceasta după cererea d-lui M. Bazili directorul uzinei electrice care o justifică prin urcarea combustibilului și a mâinei de lucru.

de natură financiară și nu văd interesul statului în exportul de lemne. Văd însă un lucru real. Încălzim cu lemnele noastre pe vecinii cari abia așteaptă momentul să ne pună ghlara în gât. Le alimentăm fabricile de muniții și alte materii ca mai curând să le dăm posibilitatea de a ne ataca: Iar tu Române plătește metrul cubic de lemne cu două sute lei... în mijlocul codrului.

Dacă ar trăi Eminescu nici azi n'ar cânta altcum decât:

„Vai de biet român săracul
Înapoi tot dă ca racul.

Și-i străin în țara lui.

P. C.

Cețiți ziarul

„Vestul României”
apare de trei ori pe săptămână.

TEATRU ♦ LITERE ♦ ARTA

Artibus

— Astea-s noile grajduri ale prefecturii? — mă întrebă mai zilele trecute un prieten, nou vizitator al orașului nostru, arătându-mi „Palatul Cultural”, care s'a ridicat în Parcul Traian.

Îți face într'adevăr această impresie, acest „Artibus” proptit pe cărje încă înainte de a fi isprăvit, și lăsat în părăsire ca și un invalid de război după operație.

S'au făcut multe presiuni înainte de a se începe clădirea și inițiatorii perorau pe toate cărările, că este neapărată nevoie de un palat cultural în orașul nostru unde arta a luat un atât de frumos avânt. Străduințele lor au avut succes, și, într'o bună zi, am văzut tăindu-se frumoșii tei cari risipeau o admirabilă aromă în întreg parcul, pentru ca niște ziduri rigide să le ia locul.

Zelul cu care s'a început acest așa zis „Artibus” însă pare că s'a topit în căldurile verii, și lăta-l părăsit: cu acoperișul pe jumătate ridicat, cu o fațadă a la lanuș, jumătate tencuită, jumătate văpsită și jumătate lăsată cu cărămizile rânjind la trecători.

Unde-i necesitatea palatului cultural atât de trâmbițată de inițiatori? Au de gând să-l isprăvească, ori ba? Dacă nu, orașul are cuvântul. D-nul prefect poate dispune rezilierea pactului, deoarece era o clauză care stipula ca acest palat cultural să fie gata în Octombrie.

Fiindcă începutul s'a făcut, consiliul orașesc ar putea vota un credit pentru terminarea lui pe seama orașului și darea lui în folosință.

Și așa intelectualii români se zbat de ani de zile pentru înjghebarea unui casinou românesc.

Așteptăm cuvântul d-lui prefect Hodor.

Litere.

Un mănunchiu de intelectuali, aciuți pe aici, în Bihor, alături de cei băstinași, dezvoltă o frumoasă activitate culturală. Cu un avânt frumos s'au înjghebat unele societăți culturale cari, deși acum în urmă au decăzut, la început au desfășurat o activitate necesară. Din cadrele lor au răsărit unele elemente idealiste cari continuă să ducă mai departe facia culturii naționale și să dea orașului nostru, prin producțiile lor literare, impresia unui centru cultural. Subliniem cu plăcere unele din operele apărute în orașul nostru anul acesta: Gh. Tulbure: *Cuvinte din Bihor*; Dr. Iacob Radu: *Viața și operele episcopului Dr. Demetriu Radu*, predici; Gh. Bota: *Puncte de vedere*; M. G. Samarineanu: *Tablouri din Pind*; Eug. Speranția: *Psicho-Biologia Gândirii*; Petre Vurucias: *Elemente de Drept Administrativ*; Căpitan C. Dedulescu: *Noțiuni de Statistică*; Iosif Iacob: *Problema administrativă a statului Român întregit și Problema constituțională a statului Român întregit*. Nelli Cornea: *Flori de câmp*; Emil Isac: *Poeme în proză*; Justin Ilesiu: *Laura*, traduceri din poezii unguri, Kerestury Sándor; *Antologie Română*, traduceri din poezii români moderni în limba maghiară. Ioan I. Predovici: *Codul Penal din Transilvania* o admirabilă traducere a Codului Penal în vigoare aci, ediția II-a etc.

Am enumerat din memorie unele din lucrările apărute în Oradea-Mare pentru ca cititorii să-și poată face o idee de ceace se produce aci la granița pe tărâmul cultural. Se muncește în mod stăruitor și fără reclamă de către unii după cum sunt alții cari fac paradă mare de „apostoli ai culturii” fără ca, în schimb, să producă nimic.

Coșuri de lozuri pe străzile Oradei-Mari

Pentru a caracteriza spiritul vremii, voi relata un caz semnificativ și condamnabil cu atât mai mult, deoarece s'a întâmplat și se întâmplă și în prezent, cu autorizațiunea acelor, cari ar trebui să fie îndrumătorii morali și ocrotitorii cetățenilor obișnuiți.

Incidental, trecând prin piața Unirii din Oradea Mare, un sgomot, și o mulțime îngrămădită mia atras atențiunea.

Apropiindu-mă de mulțime, observ un tânăr cu un coș plin cu lozuri.

Era trimis din partea Sfatului Negustoresc din București, ca să plaseze și pe la noi un anumit stoc de lozuri.

Tânărul striga de nu-l mai ținea gura „încercați norocul, domnilor; doi lei, domnilor; mare câștig, domnilor”.

Lumea încerca norocul, dar noroc ca în palmă.

Două persoane mai deștepte din jurul coșului, se deciseră la un truc. Cumpărarea în comun 100 bucăți lozuri, convenind, ca câștigul să fie împărțit în mod frățesc.

Desfășurând lozurile citesc: necășit gător, necăștigător etc. În fine câștigător 10 Lei, și apoi necăștigător până la sfârșit. Adânc măhniiți, împărțiră câștigul fabulos de 10 Lei, și se îndepărtară înjurând și condamnând perversitățile sociale de astăzi, având doar singura mângâiere, că prin trucul lor dibaciu prinseră hoțul.

Impins de curiozitate, iau și eu două lozuri, le desfac și citesc; necăștigător, necăștigător.

Examinez amănunțit lozurile și iată ce am constatat:

Era Loteria Sfatului Negustoresc din București, sistem brevetat, autorizată de Onor. Ministerul de Interne cu No. 65.195 din 12 Decembrie 1921 și No. 36. 425 din 6 Iunie 1922, și sub controlul Onor. Ministerului de Interne, a Muncii și a Sfatului Negustoresc din București.

Va să zică, dat fiind faptul că, din cele 100 lozuri numai unul a fost câștigător de 10 Lei, ne mai amintind mulțimea de lozuri necăștigătoare vândute unul câte unul, ar rezulta că, câștigul nu este în comparație cu lozurile date în publicitate.

Cazul este prototipul maladiilor corosive de astăzi; — e oglinda zilei.

Scopul și intențiunea Sfatului Negustoresc este sublim și filantropic, dar, el este dăunos prin sistemul

adoptat pentru a crea mijloacele materiale de cari au nevoie.

Era un lucru mult mai cinstit și mai bineprimit de toți, să se fi lansat liste de subscripție, indicând scopul, iar lumea apreciind utilitatea publică a colecției, ar fi contribuit cu obolul său, cu suflet liniștit și fără revoltă sufletească.

Să aprecieze marea publicitate, singură faptele, ele se petrec înaintea ochilor lor. Avem ferma convingere, că administrația noastră locală invocând controlul serios, va interveni. Valeriu Popa.

Nr. 357 1923.

Publicație de licitație.

Subsemnatul executor judiciar delegat, prin aceasta aduc la cunoștință publică, că în urma deciziei judecătorești de ocol-urbană din Oradea-Mare de sub Nr. 2231—923 efectuându-se execuția de escontenare-asigurare în favorul următorului Federala Crișului domiciliat în Oradea-Mare și reprezentat prin avocatul Dr. Teodor Popa în sarcina următorului Aranca Deutsch din Oradea-Mare pentru suma de 6074 lei capital și accesorii și ordonându-se prin decizia judecătorești de ocol urbană din Oradea-Mare sub Nr. 2231—1923 licitația asupra mobilei și imobilei secvestrate și estimate în valoare de 6750 Lei se fixează termen de licitație pe ziua de 26 Octombrie 1923 la orele 5 p. m. în Oradea-Mare Strada Calvaria Nr. 16 când mobilele și imobilele secvestrate și estimate se vor vinde pe lângă plățirea prețului de cumpărare în număr și în caz de necesitate și sub prețul de estimare, și până la concurența creanței secvestranților anteriori ori a suprasecvestranților întrucât aceștia și-au câștigat asupra acestora drept de ipotecă.

Se provoacă toți aceia, cari i-si revendică escontenare din prețul de vânzare al lucrurilor ce se vor licita, întrucât secvestrarea în favorul lor s'ar fi făcut anterior și acesta nu s'ar învedera din procesul verbal de secvestrare să nu înțelase a-și prezenta anunțările în scris la subsemnatul delegat, până la începerea licitației.

Termenul legal se va socoti din ziua ce urmează după ațigarea publicației la judecătorești.

Oradea-Mare, la 8 Octombrie 1923. VALENTIN BAKÓ, ex. jud.

Dr. Costa Romulus

medic specialist în boale de femei

și-a început din nou consultațiile medicale la locuința sa de pe Str. Episcopul Clorogaria (fost Uri) 11.

Intern.

În ziua de 15 Octombrie se deschid Adunările Naționale Constituante. Parlamentarii tuturor partidelor de opoziție vor intra în cameră, așa că se prevăd noi reprezentații de bălcu. Atât naționalistii ardeleni cât și fărâniștii — deși între ei s'a rupt ori ce legătură, și în multe ocazii s'au atacat reciproc — vor duce aceeași luptă contra guvernului ca și în sesiunea trecută. A verescanii își vor fixa atitudinea la congresul din Kișindu, iar Național Democrații d-lui Iorga se pare că vor lua și ei atitudine mai pronunțată contra guvernului.

Despre remaniere — deși a avut loc consiliul de miniștri anunțat — încă nu se știe nimic precis.

Un lucru grav pentru treburile interne este descoperirea complotului pe care-l anunțăm în prima pagină.

Extern.

Armonia atât de trâmbițată dintre Franța și Anglia pare a nu fi atât de solidă după cum se credea. Aceasta reese din discursul Lordului Curzon la conferința Imperiului Briatnic din Londra.

Ultimele evenimente din Germania au dărâmat toate speranțele în înțelegerea și tranșarea diferendului cu Franța. Stressemann care renunțase la rezistența pasivă, a doa zi după constituirea guvernului cu atâtea tergiversări și tratative cu partidele din dreapta, declară în Reichstag că, e „sceptic în ce privește posibilitatea tratativelor cu Franța, că rezistența pasivă n-a încetat pentru a fi pe placul lui Poincaré și că nu vede alt mijloc de a tranșa chestiunea reparațiilor decât printr'un acord între germania și puterile aliate”.

INFORMAȚIUNI

M. S. Regina Maria e bolnavă. S'a publicat în „Monitorul oficial” următorul buletin medical:

M. S. Regina aflându-se indispusă are nevoie de câteva zile de repaus. Temperatura și pulsul normale.

Botezul principelui moștenitor al Jugoslaviei. În ziua de 20 Oct. va avea loc la Belgrad botezul principelui moștenitor Dușan. În acest scop a plecat o flotilă compusă din mai multe vapoare și monitoare române înspre Belgrad spre a participa la serbările botezului. Regina Elisabeta a Greciei a sosit astăzi în Belgrad

Cu plăcere anunțăm cetitorilor noștri că directorul nostru d. Ștefan Mărcuș fost prefect de poliție, pe lângă diploma de canto cu distincție dela Academia de muzică din Viena și examen special tehnic dela Viena Krems, a mai luat, în ziua de 10 Oct., și licența de avocat dela Academia de drept din Oradea-Mare.

Inspecții. D. Prefect al județului Bihor V. Hodor a fost ieri în inspecție la Salonta-Mare. Deși din lipsă de personal pregătit unele servicii par a lăsa mult de dorit, d. prefect, observând zelul și bunăvoința cu care se muncește speră că în curând totul va merge așa cum trebuie.

ULTIMA ORA

Remanierea este gata

Ora 4. (Rador). — „Universul” scrie că d-l Ioan I. C. Bratianu este gata cu remanierea. Astăzi va prezenta M. S. Regelui lista noului guvern și mâine va apare în Monitorul Oficial.

Atentatul contra miniștrilor

Ni-se pare a fi o înscenare politică. Până acuma seiau mereu interogatorii și presel nu i-se comunică nimic deși se spune că atât Zelea-Codreanu cât și Moța au făcut mărturisiri complete.

O consfătuire a generalilor

Rador. — Generalul Mărdărescu, ministrul de război, a avut o lungă consfătuire cu generalul Holban comandantul corpului II București și generalul Boboc comandantul pieței

București în vederea măsurilor cari trebuiesc luate pentru menținerea ordinii.

Rozenthal bătut

(Rador). — Ieri seară a avut loc un atentat la Hotel Boulevard. Un necunoscut a izbit cu un baston de fier în cap pe d-l I. Rozenthal directorul ziarului Adevărul. Izbitura a fost atât de puternică încât victima s'a prăbușit fără cunoștință. Până astăzi Rozenthal nu și-a revenit. Medicii spun că va fi nevoie de o operație.

Atentatorul n'a putut fi prins încă.

Noul președinte al Chinei. Din Peking se anunță că Tsao Kun guvernatorul provinciei Petchili, a fost ales ca președinte al republicii chineze.